

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission ehdotus neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä — oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission ehdotus neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä — oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille (E 61/2023 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- opetusneuvos Päivi Bosquet, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Kaisu-Maria Piironen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Sari Haavisto, työ- ja elinkeinoministeriö
- opetusneuvos, johtaja Mika Saarinen, Opetushallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
- Suomen Olympiakomitea ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto — SAMOK ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio julkaisi 15.11.2023 ehdotuksen neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä — oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille COM(2023)719 final. Komission ehdotus on osa samaan aikaan julkaistua osaamisen ja taitojen liikkuvuuspakettia, josta komissio antoi tie-

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2024 vp

donannon COM(2023) 715 final. Kyseisessä liikkuvuutta koskevassa paketissa annettiin myös komission suositus kolmasmaalaisten tutkintojen tunnustamisesta sekä asetusehdotus EU:n osaamisreservin perustamisesta. Neuvottelut osaamisen liikkuvuusmahdollisuuksien suosituksista ovat alkaneet koulutuskomiteassa tammikuussa 2024. Puheenjohtajamaa Belgian tavoitteena on, että suositukset hyväksytään neuvoston kokouksessa 13.—14.5.2024.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää komission ehdotusta tervetulleena ja kannattaa tavoitteita lisätä oppimiseen liittyvää liikkuvuutta EU:ssa ja sen mahdollistamista kaikille. Toimivat sisämarkkinat, joilla taataan tavaroiden, palveluiden, pääoman ja henkilöiden vapaa liikkuminen, ovat Euroopan integraation ydin ja tulevaisuuden kasvun keskeinen tekijä. Suomi on hallitusohjelman mukaan avoin ja kansainvälinen maa, jolle kasvu ja kansainvälistyminen sekä koulutuksessa että tutkimuksessa on tärkeää. Suomi näkee, että kansainväliset liikkuvuuskokemukset lisäävät osaamista ja verkostoja, joita työ- ja elinkeinoelämässä sekä yhteiskunnassa voi hyödyntää esimerkiksi uusissa, nousevissa aloissa sekä osaajapula-aloilla laajemmin. Kansainväliset oppimiskokemukset lisäävät oppijoiden ja mukana olevien organisaatioiden ymmärrystä erilaisista kulttuureista, lisäävät kielitaitoa ja mahdollisuuksia opiskella ja työllistyä Euroopan laajuisesti. Suomi pitää tärkeänä osaamisen liikkuvuuden nostamista keskiöön eurooppalaisen koulutusalueen saavuttamiseksi vuoteen 2025 mennessä.

Komission ehdotukset opintojen aikaisen liikkuvuuden prosentuaaliseksi lisäämiseksi ovat kunnianhimoisia. Suomi pitää tärkeänä, että kaikkeen koulutukseen voidaan sisällyttää mahdollisuus liikkuvuusjaksoihin ja tätä kautta nostaa liikkuvuutta. On kuitenkin tarpeen tarkastella liikkuvuusjaksojen sisällyttämisen tarkoituksenmukaisuutta ja tapoja suhteessa eri kokoiisiin ja eri tavoin toteutettuihin koulutuskokonaisuuksiin. Suomi toteaa, että kielten osaamisen lisääminen on tärkeää, mutta että opetuskielistä säädetään eri koulutuksen tasoilla kansallisesti ja opetussuunnitelmat ja opetussisällöt kuuluvat koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen autonomian piiriin.

Suomi tukee komission ehdotuksen painotusta opintojen aikaisen liikkuvuuden lisäämiseksi, mutta pitää tarpeellisena selventää, sisältääkö komission ehdotus laajasti eri liikkuvuuden muodot ja eri liikkuvuusohjelmat. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena olla rajaamatta liikkuvuutta koskemaan vain yksittäisiä ohjelmia.

Suomi näkee, että tarvitaan joustavuutta ja jäsenmaakohtaisia ratkaisuja vähemmän mahdollisuuksia omaavien henkilöiden kohderyhmän määrittelyyn. Komission esityksessä mainittu nuoris- ja urheilutoiminnassa tapahtuvan liikkuvuuden lisääminen ja kielten oppimisen vahvistaminen kaipaavat selkiyttämistä.

Suomi näkee myönteisenä liikkuvuuden erilaisten muotojen monipuolisen edistämisen. Esimerkiksi lyhytkestoiset liikkuvuusjaksot, ryhmäliikkuvuus ja monimuotoinen liikkuvuus tuovat enemmän mahdollisuuksia eri ikäisille ja erilaisissa tilanteissa oleville ja huomioivat ympäristönäkökulmat. Fyysisen liikkuvuuden lisäksi Suomi näkee tarpeellisena kehittää myös muita mahdollisuuksia koulutus- ja opetussyhteistyöhön digitalisaatiota hyödyntäen.

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2024 vp

Suomi pitää hyödyllisenä tarkastella osaamisen liikkuvuuden vähentymisen syitä ja liikkuvuuden lisäämistä koskevia ratkaisuja yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa vertaisoppimista edistämisen. Suomi pitää ajatusta jäsenmaiden toimintasuunnitelmista osaamisen liikkuvuuden lisäämiseksi oikeasuuntaisena. Suomi katsoo, että komission ehdotuksessa mainittujen mahdollisten suuntaviivojen toimintasuunnitelmien laatimiseksi tulisi olla selkeät ja joustavat jättäen riittävästi väljyyttä toimeenpanoon tavoitteiden mahdollisimman täysimääräiseksi toteutumiseksi. Raskaita rakenteita ja ylimääräistä hallinnollista taakkaa tulee välttää.

Suomi näkee, että liikkuvuusjaksoilla hankitun osaamisen sujuva tunnustaminen on olennaista. Suomi näkee, että liikkuvuusjaksojen tunnustamisen tulee perustua jatkossakin toimijoiden väliin sopimukseen. Osaamisperusteinen osaamisen kuvaaminen tukee liikkuvuusjaksoilta kertyneen osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä. Suomi pitää tärkeänä erottaa oppilaitosten ja korkeakoulujen tekemä akateeminen tunnustaminen ja työnantajien rekrytointivaiheessa tekemä työelämässä tarvittavien taitojen tunnistaminen. Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen autonomia on tarpeen ottaa huomioon.

Digitaalisten palveluiden yhteentoimivuus on keskeistä osaamisen liikkuvuuteen liittyvien palveluiden sekä niiden turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi. Digitaalisten toimintaympäristöjen asianmukainen tietosuojajärjestelmä ja -turva on huomioitava.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Osaamisen liikkuvuutta ja koulutuspolitiikkaa koskevan päätöksenteon yhteensovittaminen

Komission ehdotuksella suositukseksi ”Eurooppa liikkeessä — osaamisen liikkuvuusmahdollisuudet kaikille” pyritään lisäämään osaamisen liikkuvuutta kaikilla koulutuksen aloilla ja asteilla. Suositusehdotuksessa kehoitetaan jäsenvaltioita tekemään oppimiseen liittyvästä liikkuvuudesta olennainen osa kaikkia koulutuspolkuja. Komissio on esittänyt uusia kunnianhimoisia tavoitteita, joiden tarkoituksena on lisätä osaamisen liikkuvuutta vuoteen 2030 mennessä.

Sivistysvaliokunta valtioneuvoston kannan tavoin ja valiokunnan aikaisempiin lausuntoihin viitaten (ks. esim. SiVL 5/2022 vp, s. 5, SiVL 7/2021 vp, s. 6 ja SiVL 6/2021 vp) pitää tarpeellisena lisätä oppimista tukevaa liikkuvuutta. Valiokunta painottaa, että EU:n osaamisen liikkuvuuden edistämistä koskevissa toimitissa tulee huomioida, että päätöksenteko koulutuspolitiikasta tulee pitää jäsenmaissa: koulutus kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden toimivallanjaossa kansallisen toimivallan ydinalueisiin, ja unionin toimivalta näillä aloilla on kevyttä (ks. esim. SiVL 1/2023 vp, SiVL 36/2022 vp ja SiVL 6/2021 vp).

Osaamisen liikkuvuutta edistetään varmistamalla sen monipuoliset mahdollisuudet ja hyvä laatu

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan lisätä tavoitteellisesti oppimiseen liittyvää liikkuvuutta Euroopan unionissa ja sen mahdollistamista kaikille. Liikkuvuuden mahdollisuuksia on tarpeen kehittää monipuolisesti eri koulutuksissa sekä nuoriso- ja urheilutoiminnassa erilaisia vai-

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2024 vp

toehtoja tarjoamalla ja myös aliedustettujen ryhmien tarpeet huomioimalla. Liikkuvuuden edistäminen tulee ulottaa myös työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen.

Kansainvälinen liikkuvuus lisää osaamista, jota voi hyödyntää työ- ja elinkeinoelämässä esimerkiksi uusilla ja osajapulasta kärsivillä aloilla sekä yhteiskunnassa laajemminkin. Kansainväliset oppimiskokemukset lisäävät oppijoiden ja mukana olevien organisaatioiden ymmärrystä erilaisista kulttuureista, kohentavat ja monipuolistavat kielitaitoa sekä parantavat mahdollisuuksia opiskella ja työllistyä Euroopan laajuisesti. Osana liikkuvuuden kehittämistä tulee tunnistaa, että myös maahan suuntautuva liikkuminen rikastuttaa kansainvälistä vuorovaikutusta.

Suositus ehdotuksen mukainen liikkuvuus voidaan toteuttaa eri tavoin, esimerkiksi monimuotoisesti fyysisiä ja virtuaalisia liikkumistapoja hyödyntäen sekä opintopisteitä kerryttävään tai tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistumalla. Määritelmässä ei ole huomioitu virtuaalista liikkuvuutta ainoana liikkuvuusmuotona, vaan osana monimuotoista liikkuvuutta yhdessä fyysisen liikkuvuuden kanssa. Valiokunta asiantuntijalausuntoon viitaten katsoo, että ulkomaille suuntautuvien liikkuvuusjaksojen rinnalle tarvitaan tapoja tarjota kansainvälistymisen mahdollisuuksia opiskelijan omassa oppilaitoksessa. Tällaiset mahdollisuudet voisivat palvella esimerkiksi heitä, jotka eivät henkilökohtaisten valmiuksiensa tai perhesyidensä vuoksi pysty lähtemään ulkomaanjaksoa suorittamaan. Ne voisivat myös motivoida henkilöitä osallistumaan ulkomaanjaksolle myöhemmässä vaiheessa.

Valiokunta korostaa, että kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseksi oleellista on ulkomailta suoritettavien oppimisjaksojen korkean laadun varmistaminen. Samoin on huolehdittava siitä, että liikkumisjaksolle osallistumista suunnitteleville annetaan riittävän selkeää tietoa ulkomailta suoritettavien osaamisen merkityksestä ja vaikutuksesta suoritettavina oleviin opintoihin, esimerkiksi vaihdossa suoritettavien osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta. Opiskelijoiden riittävän toimeentulon varmistaminen on keskeinen liikkumisjaksoille osallistumista lisäävä tekijä.

Liikkuvuutta koskevien muiden tavoitteiden huomioiminen

Käsiteltävänä oleva aloite liittyy Suomen EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi muodostettaviin Suomen avaintavoitteisiin (EU/41/2024-VNK-1), jota koskevasta kirjelmästä (E 58/2023 vp) sivistysvaliokunta tulee antamaan lausuntonsa suurelle valiokunnalle asetettuun määräaikaan (22.3.2024) mennessä. Jotta sivistysvaliokunta pystyy antamaan suurelle valiokunnalle lausuntonsa nyt käsiteltävänä olevasta E-kirjelmästä siten, että eduskunnan kannat asiasta ovat käytettävissä asiaa koskevien neuvottelujen edellyttämässä aikataulussa, lausunto on annettava ennen kuin sivistysvaliokunta pystyy antamaan avaintavoitteita koskevan lausuntonsa suurelle valiokunnalle. Koska osaamisen liikkuvuusmahdollisuuksien edistämiseksi on oleellista tunnistaa myös sitä koskevat laajemmat tavoitteet, sivistysvaliokunta varaa mahdollisuuden ilmaista asiaa koskevia kantojaan myöhemmin avaintavoitteita koskevassa lausunnossaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota Pohjoismaiden neuvoston Pohjoismaiden hallituksille osoittamaan suositukseen (Suositus 6/2023: Opiskelijoiden liikkuvuus, A 1925/UKK) toimia aktiivisesti korkeakouluvaihdon lisäämiseksi Pohjoismaiden välillä. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta on toivonut muun muassa edellä mainitun suosituksen huomioon ottamista valio-

Valiokunnan lausunto SiVL 1/2024 vp

kuntatyössä. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että Euroopan unionissa tapahtuvan liikkuvuuden edistämistä koskevien toimien rinnalla edistetään suunnitelmallisesti myös Pohjoismaihin suuntautuville oppimisjaksoille osallistumista ja puretaan aktiivisesti näihin liittyviä esteitä. Laaja-alainen vaihtojaksojen tarjonta lisää ulkomaanjaksoille osallistumisen mahdollisuuksia ja antaa myös keinon sisällyttää ulkomailla suoritettuja opintoja opintojen eri vaiheisiin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 21.2.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen